

**ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН
ЯАМНААС 2009 ОНЫ 11 ДҮГЭЭР САРД
ХИЙСЭН АЖЛЫН ТОВЧ ТАЙЛАН**

Нэг. Бодлого төлөвлөлтийн асуудлаар:

1. Улсын Их Хурал болон Байнгын хороодын хурлаар хэлэлцүүлсэн асуудал:

- Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн салбарын 2010-2012 оны төсвийн төсөл, Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийг 2010 онд хөгжүүлэх үндсэн чиглэлийн төслийг УИХ-ын 2009.11.27-ний өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн батлуулав.
- Улсын Их Хуралд газар тариалан, мал өвөлжилтийн байдлын талаар мэдээлэл хүргүүллээ.

2. Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлсэн асуудал:

- “Ургац хураалтын 2009 оны дүн, танилцуулга”-ыг 11 сарын 18-ны өдрийн Засгийн газрын хуралдаанд танилцууллаа. Энэ жил улсын хэмжээгээр 392.9 мянган тонн үр тариа, үүнээс 389.1 мянган тонн буудай, 156.0 мянган тонн төмс, 81.4 мянган тонн хүнсний ногоо, 11.1 мянган тонн тэжээлийн ургамал, 4.4 мянган тонн тосны ургамал тус тус хураан авч жилийн хэрэгцээт буудайн 97%, төмсний 100%, хүнсний ногооны 50%-ийг дотоодын ургацаас хангах боломж бүрдлээ. Аяны хүрээнд 269.0 мянган га-д уринш боловсруулж бэлтгээд байна.
- 2009 оны ургацаас “Буудайн урамшуулал олгох тухай” асуудлыг 11 дүгээр сарын 25-ны өдрийн Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлж 350 дугаар тогтоолоор батлууллаа. Орон нутгаас буудайн урамшуулал авахаар ирүүлсэн хүсэлтийг хүлээн авч, хянаж байна.
- “Мал эмнэлэг, үржлийн ажил үйлчилгээний талаар авах зарим арга хэмжээний тухай” асуудлыг ЗГ-ын хуралдаанаар хэлэлцүүлэв.

3. Сайдын зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцүүлсэн асуудлууд:

- ЖДҮ эрхлэгчдэд ЖДҮ-ийг дэмжих, хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр улсын төсөвт тусгагдсан 850 сая төгрөг, 30 тэрбум төгрөгийн зээл олголтод хийсэн мониторингийн үр дүнг Сайдын зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцүүллээ.
 - Орон нутагт хуваарилагдсан эх үүсвэрээс 2009 оны 11 дүгээр сарын 27-ны байдлаар аймгуудад 1318 төсөлд 15,4 тэрбум төгрөг олгогдож, зээл олголт 95 %-тай, Улаанбаатар хотод 191 төсөлд 8,7 тэрбум төгрөг олгогдож, зээл олголт 91 %-тай байна. Нийт 1509 төсөлд 24,2 тэрбум төгрөг олгогдож, зээл олголт 94 %-тай байна.
 - Жижиг, дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх дэд сангийн төсөл шалгаруулалт, зээл олголтын явцыг эрчимжүүлэх, үйл ажиллагаатай танилцаж, хяналт хийх зорилгоор яам, ЖДҮ-ийн газар, ЖДҮ-ийг хөгжүүлэх сангийн хамтарсан ажлын хэсгүүд батлагдсан удирдамжийн дагуу бүх аймагт ажиллаж дууссан бөгөөд тайланг гаргаж байна.
- Хүнс, хөдөө аж ахуй хөнгөн үйлдвэрийн сайдын зөвлөлийн хуралдаанаар 2010 оны төсвийн төсөөлөл, Үтрэм, элеваторын аттестатчилал, “Францын Хүнсний тусламжийн сангийн 2003-2008 оны үйл ажиллагаа”-ний хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний тайлан тооллогын дүнгийн тухай, “Мал аж ахуй, газар тариалан хосолсон загвар аж ахуйн хөгжлийг дэмжих” төслийн хэрэгжилтэд хийсэн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний тайлан, “Агропарк” төслийн хэрэгжилтэд хийсэн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний тайлан, “Усны үндэсний хөтөлбөр”-ийн хүрээнд бэлчээрийн усжуулалтын чиглэлээр хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагааны хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний тайлангуудыг хэлэлцэж холбогдох зөвлөмж, тэмдэглэлүүдийг гаргав.

4. Судалж, боловсруулсан асуудлын талаар:

- “Мах, махан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлд мөрдөх техникийн зохицуулалтын төсөл боловсруулах ажлын хэсэг”-ийг Төрийн нарийн бичгийн даргын 2009 оны 11 дүгээр сарын 27-ны өдрийн 357 дугаар тушаалаар байгуулав. Төслийг “Монголын махны холбоо”-той гэрээ байгуулан 2010 оны 2 дугаар сард багтаан боловсруулахаар шийдвэрлээд байна.
- “Уур амьсгал, байгаль цаг уурын өөрчлөлтийн нөлөөлөл, эрсдлийг хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэлд бууруулах талаар хамтран ажиллах санамж бичиг”, хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний төслийг боловсрууллаа.
- “Монгол мал хөтөлбөр”-ийн төслийг боловсруулж УИХ-ын Байгаль орчин, хүнс хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн Байнгын хорооны ажлын хэсэг болон УИХ-ын гишүүдтэй хамтарсан хэлэлцүүлэгт оруулахад бэлэн болгоод байна.
- Төрөөс малчдын талаар баримтлах бодлого”-ыг 2010 онд хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөний төсөлд холбогдох газар, агентлагуудаас санал авч батлуулахад бэлэн болгов.
- Бэлчээрийн төлөв байдал, даацад үнэлгээ хийх аргачлалыг Ус, цаг уур, орчны шинжилгээний газар, Мал аж ахуйн эрдэм шинжилгээний хүрээлэн болон холбогдох Төрийн бус байгууллагуудын мэргэжилтнүүдтэй хамтран боловсруулж эхлээд байна.
- “Мал аж ахуй, газар тариалан хосолсон аж ахуйг нэвтрүүлэх үйлчилгээгээр дэмжин хөгжүүлэх стратегийн төлөвлөгөө”-г боловсруулан Сайдын 2009.11.19-ний өдрийн 260 дугаар тушаалаар батлуулав.
- “Хүнсний буудайн нөөц бүрдүүлэх тухай” Засгийн газрын тогтоолын төсөл, танилцуулгыг боловсруулан яамдаас санал авч байна.
- Үндэсний үйлдвэрийг дэмжих дэд хөтөлбөрийн төслийн эхний хувилбарыг боловсрууллаа.
- “Ноос” дэд хөтөлбөрийг ХХААХҮ-ийн сайдын зөвлөлөөр хэлэлцүүлж, дэмжигдсэн ба хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөг боловсруулаад байна.
- “Буудайн гурил техникийн ерөнхий шаардлага” стандарт, “Архи, спиртийн техникийн ерөнхий шаардлага” стандартын төслүүдийг боловсруулж Стандартчилал, хэмжилзүйн газрын “Стандартчилалын Үндэсний зөвлөл”-ийн хурлаар хэлэлцүүлж батлуулав.
- Кремтэй бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлд тавигдах техникийн зохицуулалтыг боловсруулах ажлын хүрээнд “Бялуун бүтээгдэхүүний техникийн ерөнхий шаардлага” стандартыг шинэчлэн боловсруулж холбогдох байгууллагуудаас санал авч байна.
- Хүнсний үйлдвэрлэлд ашиглаж буй хүнсний нэмэлтүүдийн чанар аюулгүй байдалд УМХЕГ, Хүнсчдийн холбоотой хамтран шалгалт явуулж, судалгаа гарган “Хүнсний нэмэлт бодисыг улсын бүртгэлд бүртгэх, хяналт тавих” журмын төслийг УМХЕГ-тай хамтран боловсрууллаа.
- Инновацийн дэд хөтөлбөрийг боловсруулж сайдын зөвлөлийн хуралд хэлэлцүүлэхэд бэлэн болгов.

Хоёр. Бодлогын хэрэгжилтийг зохицуулах асуудлаар:

- “Өвөлжилтийн бэлтгэл хангах, шалгах, дүгнэх заавар”-ын дагуу 22 аймаг, нийслэлээс өвөлжилтийн бэлтгэл хангасан дүнг авч нэгтгэн Ерөнхий сайдын энэ оны 69 дүгээр захирамжаар байгуулагдсан “Өвөлжилтийн бэлтгэл ажлыг зохион байгуулах, хяналт тавих” комиссын хуралдаанд танилцуулан цаашид авах арга хэмжээний хүрээнд цаг хүндэрч байгаа 6 аймагт, Засгийн газрын гишүүдээр ахлуулсан ажлын гурван хэсэг томилогдон ажиллалаа. Мөн Ерөнхий сайд отор нүүдлийн маргаантай байгаа нутгуудтай танилцаж, Төв, Дундговь, Өвөрхангай, Булган аймгуудийн удирдлагуудтай газар дээр нь уулзалт зохион байгуулж холбогдох арга хэмжээнүүдийг авах үүрэг өглөө.
- Аймаг дундын отрын бэлчээр ашиглалтын захиргааны отрын бүсүүдийн орон тооны бус зөвлөлийн шийдвэрийн үндэслэн АДОБАЗахиргаатай гэрээ байгуулсан 9 аймаг, 23 сумдын отрын 240.8 мянган малыг, аймаг дундын отрын бүс нутгуудад хүлээн авч, хороо, хонд, бууц, худаг, уст цэг хувиарлж, мал өвөлжүүлэх ажлыг зохион байгуулав. Отроор өвөлжихөөр нүүдэллэн ирж байгаа нийт 410 малчин өрхийн, өрхийн гишүүд, мал сүргийн талаархи судалгааг нарийвчлан гаргаж, мал өвөлжилт, малчдын нийгмийн асуудлын мэдээлэлд хамруулж, харьяалах аймаг сумдаас гэрээнд заасны дагуу шаардлагатай арга хэмжээ авах, болон хүн мал эмнэлэг худалдаа үйлчилгээнд хамруулах талаар хяналт тавьж ажиллаж байна.

- Аймаг дундын отрын бэлчээрт өвөлжиж, хаваржих мал сүргийг эрсдэлээс хамгаалах тэжээл үйлдвэрлэх, нөөцлөх тэжээлийн үйлдвэрийг Жаргалантаас Баянчандмань суманд шилжүүлэн байршуулсны зэрэгцээ ОХУ-д үйлдвэрлэсэн өндөр хүчин чадалтай тоног төхөөрөмжөөр сольж, үйлдвэрлэлийн ажилд шаардлагатай тэжээлийн будаа, бусад түүхий эдийн асуудлыг шийдвэрлэж, тэжээл үйлдвэрлэлийн ажлыг эхлүүлээд байна.
- Ядарч доройтсон малд зориулсан нэмэгдэл тэжээлийг гарын доорхи материалыг ашиглан бэлтгэх, түүгээр мал тэжээх арга, технологи сэдвээр цуврал хичээлийг холбогдох газар, эрдэм шинжилгээний байгууллагаар бэлтгүүлэн тэдгээрийг хэвлэл мэдээлэлийн зарим байгууллагатай гэрээ хийж олон нийтэд сурталчилах арга хэмжээг зохион байгуулж, амьтны гаралтай болон, гар тэжээл бэлтгэх арга технологи, тэжээх аргачлалын тухай радио хичээлийг зайн сургалт хэлбэрээр малчдад заах хичээлийн төлөвлөгөө гаргав. Мөн монголын радиогийн “Гурван эрдэнэ” студитэй зайн сургалт хийх гэрээ байгууллаа.
- Улсын хэмжээний бэлчээр, тариалан, хадлангийн газрын талбайн хэмжээг тус бүрийн ангилалаар сүүлийн 3 жилийн байдлаар аймаг, сум бүрээр гарган хүснэгтэд тусган мэдээллийн санд оруулахад бэлтгэв. Мөн бэлчээрт ашиглагдаж буй нийт худгийн тоо, шинээр ашиглалтад орсон худгийг төрлөөр нь аймаг, сумдаар гаргаж сүүлийн 3 жилд барьж байгуулсан худгийн зураглалыг аймаг болон улсын хэмжээний байдлаар гаргав. Мөн 2009-2010 оны мал өвөлжилтийн бэлтгэлтэй холбоотой УТХГ болон хилийн зурваст өвөлжүүлэх малын тоо, байршлыг харуулсан зураглал үйлдэв.
- Улсын төсвийн хөрөнгөөр Баянхонгор, Төв, Хэнтий, Дорноговь, Булган, Сүхбаатар, Ховд аймагт шинээр гаргасан худгийн ажлын гүйцэтгэлийг хянаж, санхүүжилт олгох ажлыг зохион байгуулав.
- Бэлчээрийн ургамал хамгааллын арга хэмжээг 2009 онд хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд үлийн цагаан оготготой тэмцэх ажлыг 405,0 мянган га-д, царцаатай тэмцэх ажлыг 60,6 мянган га-д бүгд 465,6 мянган га талбайд гүйцэтгэж, улсын төсвөөс нийт 1,3 тэрбум төгрөгийг зарцуулсан болно. Үүнд: Үлийн цагаан оготготой 9 аймгийн 61 сумын 405,0 мянган га бэлчээрийн талбайд гүйцэтгэж, энэ арга хэмжээнд 1 тэрбум төгрөг зарцуулсан. Үүнээс: энгийн механик аргаар 250,0 мянган га, микробиологийн аргаар 100,0 мянган га, авиацигийн аргаар 55,0 мянган га талбайд тус тус оготготой тэмцэх ажлыг гүйцэтгэж, царцаатай химийн аргаар тэмцэх ажлыг 2 аймгийн 12 сумын 60,6 мянган га бэлчээрийн талбайд гүйцэтгэж, энэ арга хэмжээнд 309,5 сая төгрөг зарцуулсан байна.
- Мал эмнэлэг үржлийн газартай 11 дүгээр сарын 2-3 нд нийслэлд үйл ажиллагаа явуулж байгаа 16 малын эмийн сангийн үйл ажиллагаатай танилцаж, ажил төрлийн талаар холбогдох хууль эрх зүй, мэргэжлийн зөвлөгөө өгч 5 асуудал бүхий зөвлөмж гаргаж, бүх эмийн сангуудад хүргүүлэв.
- “Хадлан тэжээл-2009” уралдааны болзлыг дүгнэж, 2 аймаг, 2 сум, 3 аж ахуйн нэгж, 6 малчныг шалгаруулж өргөмжлөл мөнгөн шагналаар шагнав.
- Мал эмнэлэг, үржлийн анхан шатны нэгжийн стандартын үзлэгт мал эмнэлгийн 622 нэгж, мал эмнэлэг, үржлийн 117 нэгж хамрагдан, илэрсэн зөрчил дутагдлыг арилгуулах хугацаатай үүрэг өгч ажиллаа.
- Үйлдвэржүүлэлтийн жилийн хүрээнд авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ болон ЖДҮ-ийг дэмжих чиглэлээр улсын төсвөөс хуваарилсан 30 тэрбум төгрөгийн хүрээнд орон нутагт хийгдэж буй ажил, түүний үр дүн, явцын талаар Монгол Улсын Тэргүүн шадар сайд, ХХААХҮЯ-ны удирдлагууд бүх аймгийн Засаг нартай хийсэн теле уулзалтыг зохион байгуулав.
- “Арьс ширний үйлдвэрийн технологийн хаягдал усыг цэвэрлэх байгууламжийн талаар, цаашид авах арга хэмжээ” асуудлаар Нийслэлийн Үйлдвэрлэл үйлчилгээний хэлтэс, Ус сувгийн удирдах газрын хамтарсан уулзалт зохион байгуулав. Улаанбаатар хотын ерөнхий менежерийн 2009 оны 10 дугаар 02-ны 171 тоот тушаалаар байгуулсан Ажлын хэсэгт ажиллаж, “Харгиа” ХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдийн хурлыг хуралдуулах ажлыг зохион байгуулж, Арьс ширний үйлдвэрийн технологийн хаягдал усыг урьдчилан цэвэрлэх байгууламжийн үйл ажиллагааг мэргэжлийн байгууллагын харьяанд шилжүүлэхээр бэлтгэл ажлыг ханган ажиллаж байна.
- Арьс ширний үйлдвэр, аж ахуйн нэгжүүдэд Чанарын удирдлагын тогтолцоо /ISO 9000/, Байгаль орчны удирдлагын тогтолцоо /ISO 14000/ стандартуудыг нэвтрүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор сурталчилгааны материалыг бэлтгэж боловсруулсан ба холбогдох мэдээллийг үйлдвэр аж ахуйн газруудад электрон хэлбэрээр хүргүүлээд байна.

- “Хүнсний баталгаат байдал” үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний төслийг боловсруулж Үндэсний зөвлөлийн гишүүдээс санал авч нэгтгэв. Тус төслийг Үндэсний зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэхээр бэлтгэлийг хангаж байна.
- Дүнсэн тамхины стандартын төслийг боловсруулж, ХХААХҮ-ийн сайд, ЭМ-ийн сайдын 2009 оны 226/302 дугаар хамтарсан тушаалаар батлагдсан тамхины стандартын төсөл боловсруулах ажлын хэсгийн гишүүдээс цахим сүлжээгээр санал авч байна.
- “Атар -50” жилийн ойн арга хэмжээний бэлтгэл ажлыг хангаж, дурсгалын зүйлс, шагналуудыг аймгуудад хүргүүлэв.
- Монгол улсын Засгийн газрын 2008 оны 12 дугаар 17-ны өдрийн 58 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Монгол улсыг хөгжүүлэх санд нөөц хэлбэрээр байршуулах хүнсний буудайг хадгалах байршил, түүнд байршуулах хүнсний буудайн хэмжээг тогтоох, худалдан авах, борлуулах, хадгалах үйл ажиллагааг зохицуулах журам”-ыг хэрэгжүүлэх, ургац хураалтын ажлыг эрчимжүүлэх, 2010 оны тариалалтад хүрэлцэхүйц хэмжээний үр нөөцлүүлэх, өр авлага барагдуулах зорилгоор Монгол Улсыг хөгжүүлэх санд 180.0 мянган тн буудай үүнээс 10.0 гаруй мянган тн сайн чанарын үрийн буудай, хүнсний буудай авах ажлыг хэрэгжүүлэхээр ажлын 7 хэсэг гаргаж УМХГ-тай хамтран орон нутагт 2 сарын хугацаанд ажиллаж ТЭДСангийн харьяа Сэлэнгэ, Хөтөл, Хархорин, Булган салбарууд болон Дарханы ГТҮ, Хөвсгөл, Хэнтий нийт 123.7 мянган тонн буудай хүлээн авлаа.
- ТЭДСанд буудай нийлүүлсэн аж ахуйн нэгж, иргэдтай тооцоо нийлж, өр авлагад 54.7 мянган тонн буудайг авсан урьдчилсан дүн гарч байна. Мөн энэ жилийн ургац тээврийн үйлчилгээ үзүүлсэн тээврийн 7 байгууллагатай тооцоо нийлж гэрээ дүгнэх ажлыг гүйцэтгэж байна. Нийт 2.5 тэрбум төгрөгийн үйлчилгээ үзүүлж ургацыг цаг тутамд саадгүй тээвэрлэх арга хэмжээг авлаа.
- Төрийн өмчийн услалтын системийн барилгын ажилд гүйцэтгэгчийн тендер зарлаж гүйцэтгэгчийн тендерт шалгарсан 5 аж ахуйн нэгжийн барилга угсралтын ажлыг хүлээн авах техникийн болон улсын комисс ажиллуулж эхлээд байна.

Гурав. Гадаад хамтын ажиллагаа болон дотоод ажлын талаар

- Монгол Улс, БНЧУ-ын Засгийн газар хоорондын комиссын хуралдаанд оролцож, салбарын чиглэлээр малын ээмэгжүүлэх хамтарсан үйлдвэр байгуулах боломжийг судлах асуудлыг хуралдаанаас гарах Протоколд тусгуулав. Уг хуралдаанаар Чехийн тал эдийн засгийн хамтын ажиллагааны хүрээнд хамтран ажиллах чиглэлээ тогтоогүй тул “арьс ширний үйлдвэрийн технологийн хаягдал усыг урьдчилан цэвэрлэх байгууламжийн техник, технологийг шинэчлэх төслийг хэрэгжүүлэх” саналыг хэлэлцүүлсэн боловч ЗГХКХ-аас гарах Протоколд тусгаагүй болно.
- ХБНГУ-ын Ханувер хотноо 2009 оны 11 дүгээр сард зохион байгуулагдах “Агритехника” хөдөө аж ахуйн машин техникийн үзэсгэлэнд Монгол Улсыг төлөөлөн оролцох төлөөлөгчдийн бэлтгэл ажлыг ханган, зохион байгуулав. Үзэсгэлэнд Монголын талаас УИХ гишүүд болон ХХААХҮЯ-ны төлөөлөл, бизнес нийт 10 гаруй төлөөлөгчид оролцов.
- БНХАУ-ын Шанхай хотноо 11 дүгээр сарын 16-18-ны өдрүүдэд зохион байгуулагдсан “Дэлхийн мал амьтны эрүүл мэндийн байгууллагын Бүсийн чуулга уулзалт”-д оролцож, тус байгууллагын Ерөнхий захирал болон холбогдох албаны хүмүүстэй уулзан цаашид хамтран ажиллах асуудлаар тохиролцов. Үүнд: ДМАЭМБ-аас Монгол Улсыг шүлхий өвчнөөс чөлөөт статус авахад дүгнэлт хийх мэргэжилтэн болон GAP шинжилгээ хийх шинчээгчдийн багийг урих талаар ярьж тохиролцов.
- “Монгол Улсын Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам болон БНХАУ-ын Тяньжин хотын Дунжяны гаалийн баталгаат боомттой байгуулах санамж бичиг”-ийн төслийг боловсруулан орчуулж хятадын талд, “ХХААХҮЯ болон АНУ-ын Хөдөө аж ахуйн департаменттай хүнс, хөдөө аж ахуйн салбарт хамтран ажиллах тухай санамж бичиг”-ийн төслийг боловсруулан орчуулж АНУ-д суугаа Монгол Улсын ЭСЯ-аар дамжуулан АНУ-ын ХААД-д тус тус хүргүүлэв.

ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙ, ХӨНГӨН ҮЙЛДВЭРИЙН ЯАМ